

Maria Heldak, Beata Raszka

**OCHRONA WÓD RZEKI BYSTRZYCY W POLITYCE
PRZESTRZENNEJ GMIN POWIATU WROCŁAWSKIEGO**

***WATER PROTECTION OF THE BYSTRZYCA RIVER
IN THE SPATIAL POLICY OF COMMUNES
WITHIN THE WROCŁAW DISTRICT***

Streszczenie

Praca ma na celu ukazanie polityki przestrzennej gmin leżących wzdłuż biegu rzeki Bystrzycy w powiecie wrocławskim w zakresie ochrony walorów przyrodniczych cieków. Analizą objęto dokumenty studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego obowiązujące dla obszaru gmin Mietków, Kąty Wrocławskie i Sobótka. Analizowano zapisy w zakresie identyfikacji walorów środowiska przyrodniczego ze szczególnym uwzględnieniem zasobów wodnych, ochrony środowiska wodnego oraz dalszych kierunków ochrony wód w tym uwzględnienie położenia w Parku Krajobrazowym „Dolina Bystrzycy”. W pracy zwrócono także uwagę na projektowany rozwój przestrzenny zainwestowania w polityce przestrzennej poszczególnych gmin.

Słowa kluczowe: polityka przestrzenna, ochrona wód, rzeka Bystrzyca.

Summary

The study aims at presenting the spatial policy of communes located along the course of the river Bystrzyca in the Wrocław district, with regard to the protection of the environmental values of the watercourse. The documents analysed include the studies of determinants and directions for the spatial management applied in the Mietków, Kąty Wrocławskie and Sobótka communes. The articles were studied with regard to identifying the values of the natural environment with special emphasis on water resources, protecting the aquatic environment, and further directions for water protection. The study also focuses on the planned spatial

development for investment in the vicinity of the Bystrzyca Valley Landscape Park as well as within its area, with regard to the area planned for investment.

Key words: *spatial policy, water protection, Bystrzyca river*

WSTĘP

Instrumenty planistyczno – lokalizacyjne pozostają w Polsce podstawowymi narzędziami przesądzającymi o kształcie przestrzeni wypełnionej obiektami antropogenicznymi [Kistowski 2003, Heldak 2009]. Zasadniczym dokumentem kreującym politykę przestrzenną gmin jest studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Opracowanie pełni ponadto funkcję koordynującą ustalenia planu miejscowego, a ponadto ma za zadanie promować gminę, ukazując jej gospodarcze i przestrzenne perspektywy rozwoju [za Kwaśniak 2011].

Do głównych zadań polityki przestrzennej należy zarówno określenie celów tej polityki, jaki i środków działania realizacyjnego służących osiągnięciu wskazanych celów. Biorąc pod uwagę zasady kreowania polityki rozwoju gminy oraz jej realizację przez władze lokalne, można powiedzieć, że planowanie jest jednym z najważniejszych narzędzi wykorzystywanych w procesie zarządzania oraz że jest to narzędzie kształtujące przyszły obraz kraju i regionu, decydujące w Polsce o jakości życia człowieka i funkcjonowaniu środowiska przyrodniczego [Davison 1995, Pęski 1999, Kozłowski 2005]

Pomimo tego, iż dokument studium nie ma mocy aktu prawnego, ma moc wiążącą dla organów gminy, które są odpowiedzialne za przygotowanie planów miejscowych. Ostatecznie także Państwo, jako podmiot systemu planowania i zagospodarowania przestrzennego, wykonując swoje zamierzenia inwestycyjne, wykorzystuje do tego właśnie dokument studium [za Kwaśniak 2011].

Powyższe wskazują jak ważne są zapisy polityki przestrzennej gmin także w odniesieniu do ochrony i dalszych kierunków zagospodarowania dolin rzecznych.

Celem badań jest ukazanie polityki przestrzennej gmin leżących wzdłuż biegu rzeki Bystrzycy, w powiecie wrocławskim, w zakresie ochrony walorów przyrodniczych cieków.

UŻYTE MATERIAŁY

Analizą objęto dokumenty studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego obowiązujące dla obszaru gmin Mietków, Kąty Wrocławskie i Sobótka. Wskazane gminy posiadają dokumenty studium w tym: dla gminy Mietków uchwalone w 2000 r. i aktualizowane dla poszczególnych wsi (ostatnią zmianę wprowadzono w 2010 r.), dla gminy Sobótka obowiązujące

studium wprowadzono w zakresie kierunków rozwoju w 2010 r., przyjmując uwarunkowania opracowane na rzecz wcześniejszego studium z 2000, dla gminy Kąty Wrocławskie obowiązuje zmiana dokumentu z 2006 r.

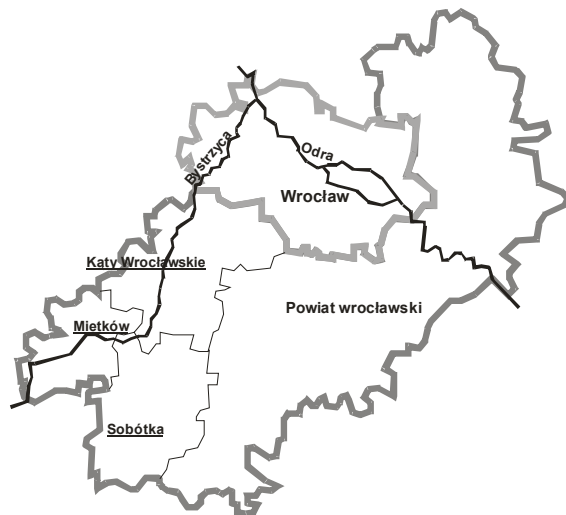
Ogólną charakterystykę obszaru badań przeprowadzono na podstawie informacji uzyskanych z gmin oraz danych rejestrowanych w ramach działalności Głównego Urzędu Statystycznego w Banku Danych Lokalnych.

Analizowano zapisy w zakresie identyfikacji walorów środowiska przyrodniczego ze szczególnych uwzględnieniem zasobów wodnych, ochrony środowiska wodnego oraz dalszych kierunków ochrony wód z racji położenia w Parku Krajobrazowym „Dolina Bystrzycy”. W pracy zwrócono uwagę na projektowany rozwój przestrzenny zainwestowania na terenie gmin.

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA OBSZARU BADAŃ

Rzeka Bystrzyca objęta jest ochroną w ramach Parku Krajobrazowego „Dolina Bystrzycy” od 1998 r. Główną osią parku jest rzeka Bystrzyca, zarazem jeden z najważniejszych dopływów Odry.

Ogólną charakterystykę gmin powiatu wrocławskiego, przez obszar których przepływa rzeka, podano w tabeli 1, rys. 1. Zestawienie danych ujawnia, że parki krajobrazowe stanowią udział ponad 20 % obszaru badanych gmin. Należy jednak zaznaczyć, że gmina Sobótka objęta jest ochroną przyrody przede wszystkim w ramach Śląskiego Parku Krajobrazowego, a Park Krajobrazowego „Doliny Bystrzycy” stanowi niewielki udział obszaru gminy objętego ochroną. Trzon Parku tworzą gminy: Mietków i Kąty Wrocławskie.

Źródło: opracowanie własne
Source: own elaboration

Rysunek 1. Położenie gmin Kąty Wrocławskie, Mietków i Sobótka na tle powiatu wrocławskiego i miasta Wrocław

Figure 1. Location of the Kąty Wrocławskie, Mietków i Sobótka against the background of the Wrocław district and Wrocław city

Najcenniejsze przyrodniczo są mało zmienione fragmenty doliny rzecznej ze starorzeczami, wyspami, piaszczystymi łachami, zróżnicowanymi brzegami, seriami płyczn i zagłębień i z porastającymi brzegi mozaikowymi układami roślinności niskotorfowiskowej, łąkowej i leśnej.

Tabela 1. Ogólna charakterystyka obszaru badań
Table 1. The current manner of land use in the studied communes

Lp. No	Wskaźnik Indicator	Gmina Commune					
		Sobótka		Mietków		Kąty Wrocławskie	
		Ha	%	Ha	%	Ha	%
1.	Powierzchnia ogólna gminy Total area of commune	13535,00	100	8330,00	100	16954,06	100
2.	Powierzchnia gminy objęta ochroną w ramach parku krajobrazowego Area of commune under protection as part of a natural landscape park	4447,00	32,90	3188,00	38,30	4021,60	22,80
3.	Powierzchnia obszarów osadniczych Area used for settlements	590,00	4,36	220,00	0,26	614,14	3,62
4.	Powierzchnia lasów Forest area	2998,00	22,15	959,00	11,51	1227,28	7,24
	Powierzchnia użytków rolnych Agri- cultural land area	9261,00	68,42	5733,00	68,82	13 786,00	81,30
5.	Powierzchnia wód powierzchniowych Surface water area	174,00	1,28	1060,00	12,72	266,70	1,57
6.	Powierzchnia terenów komunikacyj- nych Area used for communication	481,00	3,55	310,00	3,72	615,59	3,63
7.	Powierzchnia zieleni parkowej Park greenery area	23,00	0,17	42,00	0,50	149,20	0,88
8.	Powierzchni zieleni cmentarnej Cemetery greenery area	8,00	0,06	6,00	0,07	17,14	0,10

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.
Source: own elaboration based on LDB data.

Mimo znacznych przemian antropogenicznych, dolina Bystrzycy stanowi część Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych w Polsce, zarazem korytarz ekologiczny, łączącym stosunkowo dobrze zachowane tereny leśne w Sudetach z jednym z najlepiej wykształconych na terenie Polski korytarzem ekologicznym doliny Odry.

Największa powierzchnia poddana ochronie w ramach Parku Krajobrazowego „Dolina Bystrzycy”, zlokalizowana jest na obszarze gminy Mietków. Tu także znajduje się jeden z większych dolnośląskich zbiorników wodnych - Jezioro Mietkowskie. Jezioro powstało jako poeksploatacyjny zbiornik wodny czynnej jeszcze kopalni kruszyw, służący obecnie również do celów rekreacyjnych i wędkarskich.

Obecnie w gminach dominują użytki rolne stanowiące od 68,42 % na obszarze gminy Sobótka, do 81,30 % na obszarze gminy Kąty Wrocławskie. Powierzchnia lasów jest drugą pod względem zajmowanej powierzchni. Wyjątek stanowi gmina Mietków, w której na drugiej pozycji uplasowała się powierzchnia terenów pod wodami (12,72 % powierzchni gminy). Tereny osiedlowe stanowią obecnie od 0,26 % w gminie Mietków do 4,36 %, w gminie Sobótka.

POLITYKA GMIN W ZAKRESIE OCHRONY DOLINY BYSTRZYCY IDENTYFIKACJA ZASOBÓW WODNYCH

Gmina Mietków

Uwarunkowania ochrony środowiska przyrodniczego gminy Mietków opracowane w studium [zmiana dokumentu 2010] uwzględniają położenie gminy w zlewni rzeki Bystrzycy oraz lokalizację zbiorników retencyjnych, w tym zbiornika retencyjnego Mietków i stawów po wyrobiskach eksploatacyjnych kruszywa naturalnego ze złoża „Proszkowice” w Proszkowicach.

Jak zaznaczono w studium tereny zalewowe związane są głównie z dolinami rzecznyymi oraz obszarami bezpośrednio do nich przyległymi. Rzeczywisty zasięg terenów zalewowych (naniesiony w dokumencie Studium) został wyznaczony na podstawie powodzi z 1997 r., gdzie jak podają autorzy opracowania tereny zalewowe zostały zaznaczone, jako tereny, na których woda zalegała przez dłuższy okres czasu.

Dalej, w uwarunkowaniach środowiska przyrodniczego scharakteryzowano zbiornik retencyjny „Mietków”, oddany do użytku w 1987 r. Zbiornik zajmuje ok. 11% obszaru gminy i jest znaczącym elementem w krajobrazie wsi. Utworzony został przez przegrodzenie rzeki Bystrzycy w 48 km jej biegu od ujścia do Odry. Zbiornik posiada powierzchnię zalewu przy maksymalnym piętrzeniu ok. 920 ha, wysokość maksymalna zapory wynosi 17,0 m, a pojemność całkowita zbiornika - 70 mln m³. Zadaniem zbiornika „Mietków” jest między innymi: zmniejszenie zagrożenia powodziowego doliny Bystrzycy, zasilanie rzeki Odry w celu polepszenia warunków dla żeglugi, dostarczenie wody do nawodnień rolniczych, umożliwienie rozwoju rekreacji nad i nawodnej.

W uwarunkowaniach rozwoju gminy zidentyfikowano tereny i obiekty chronione oraz wymagające ochrony, wśród których wskazano obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 pod nazwą „Zbiornik Mietkowski” (kod obszaru PLB020004), projektowany obszar specjalnej ochrony siedlisk Natura 2000 pod nazwą „Przeplatki nad Bystrzycą” (kod obszaru: PLH020055) oraz Park Krajo-
brazowy „Dolina Bystrzycy”.

Gmina Kąty Wrocławskie

W dokumencie studium obowiązującym dla obszaru gminy Kąty Wrocławskie [2006] rozpoznano zasoby wodne m.in. w zakresie wód powierzchni-

wych. Teren gminy należy do dorzecza rzeki Odry, wraz z rzeką Bystrzycą o charakterze nizinnym i stosunkowo niewielkim spadku z wieloma rozlewiskami. W dolinie rzeki znajdują się kompleksy łąk i pastwisk okresowo zalewane przez wody wezbraniowe. Czystość wód uzależniona jest w dużej mierze od zanieczyszczeń komunalnych i przemysłowych. Jak podają autorzy Studium, badania wykazały, iż rzeki te niosą wody pozaklasowe.

Najważniejszym obszarem chronionym na obszarze gminy Kąty Wrocławskie jest Park Krajobrazowy „Dolina Bystrzycy”, którego prawie połowa powierzchni (4 100 ha) znajduje się na terenie gminy Kąty Wrocławskie. Jak przyjęto w dokumencie studium [2006], Dolina rzeki Bystrzycy w wielu przypadkach stanowi jedyne miejsce bytowania cennych gatunków na terenach o przeważnie rolniczo-przemysłowym charakterze, przez które przepływa Bystrzyca. Forma dolinna jest w nieznacznym stopniu przekształcona antropogenicznie i może uchodzić za piękny, wprost dydaktyczny przykład doliny, z wykształconym korytem i łożyskiem oraz licznymi starorzeczami. Na terenie Parku Krajobrazowego największą rolę odgrywają fitocenozy leśne. Zdecydowana większość drzewostanów należy do klasy lasów o najwyższych walorach ekologicznych i stosunkowo bogatym runie leśnym.

Obiekty i tereny chronione na podstawie ustawy o ochronie przyrody na obszarze gminy, zidentyfikowane w dokumencie studium to m.in. Park Krajobrazowy "Dolina Bystrzycy".

Gmina Sobótka

Opisane w dokumencie studium – części uwarunkowań [2000] zasoby wodne uwzględniają położenie gminy w dorzeczu Bystrzycy, lewobocznym dopływie Odry. W polityce przestrzennej gminy nie opisano charakteru rzeki Bystrzycy.

Przez teren gminy przepływa rzeka Czarna Woda z potokiem Sulistrowickim. Rzeki charakteryzują się dużą zmiennością przepływów oraz szybkim spływem wód w czasie roztopów i opadów. Na potoku Sulistrowickim wybudowano zbiornik wodny „Sulistrowice” pełniący funkcję rekreacyjną. Zbiornik nie zabezpiecza jednak w pełni terenów leżących w Dolinie Sulistrowickiego Potoku przed powodzią.

Na terenie Masywu Ślęży występuje szereg naturalnych zbiorników śródpolnych i śródleśnych, stwierdzono także występowanie ponad stu źródeł o wydajności średnio do 2 l/s. W gminie nie występują większe zbiorniki wodne, poza zbiornikiem „Sulistrowice”, a niewielkie zbiorniki wodne znajdują się w wyrobiskach po eksploatacji surowców skalnych oraz związane są ze stawami rybnymi (powierzchnia stawów wynosi ok. 2,37 ha).

W dokumencie Studium..., wśród obiektów i terenów chronionych na podstawie ustawy o ochronie przyrody na obszarze gminy zidentyfikowano położenie północnego krańca gminy w Parku Krajobrazowym „Dolina Bystrzycy”.

KIERUNKI ROZWOJU W ZAKRESIE OCHRONY RZEKI BYSTRZYCY

Gmina Mietków

Dla ochrony zasobów wód powierzchniowych i podziemnych oraz gleb, dla obszaru gminy Mietków, założono w kierunkach Studium [za 2010] m.in.:

- likwidację głównych źródeł zanieczyszczeń rzeki Bystrzycy i jej dopływów w obszarze byłego województwa wałbrzyskiego,
- podjęcie pilnych działań zmierzających do skanalizowania wszystkich miejscowości,
- podłączenie do oczyszczalni ścieków w Mietkowie miejscowości Maniów i Proszkowice,
- zastosowanie rozwiązań indywidualnych lub grupowych dla miejscowości: Domanice, Milin, Piława, Wawrzeńczyce, Stróża,
- ochronę ujęć wodnych w wyznaczonych strefach ochrony bezpośredniej (strefy ochronne wewnętrzne i zewnętrzne z uwagi na głębokie zaleganie ujętych do eksploatacji warstw wodonośnych nie zostały wyznaczone).

Kąty Wrocławskie

W celu ochrony środowiska i jego zasobów w dokumencie Studium dla gminy Kąty Wrocławskie, wskazano działania do podjęcia, w tym [za 2006]:

- prowadzenie polityki proekologicznej, prowadzącej do zwiększenia zalesienia gminy i ochrony ekosystemów wodno – leśno - łąkowych,
- uporządkowanie gospodarki wodno - ściekowej,
- zapewnienie odpowiedniej drożności sieci melioracyjnych,
- zapewnienie odbudowy lub budowę obiektów hydrotechnicznych,
- zapewnienie dostępu do obiektów hydrotechnicznych.

Jak przyjęto w polityce przestrzennej gminy, ochronę przyrody należy prowadzić w sposób zrównoważony, umożliwiającą zrównoważone użytkowanie zasobów przyrody, a działania gminy winny zmierzać do: zachowania różnorodności biologicznej, zachowania dziedzictwa geologicznego i paleontologicznego, zapewnienia ciągłości gatunków, ochrony walorów krajobrazowych, ustanawianie form ochrony na obszarze gminy, uwzględnienia wymagań ochrony przyrody w polityce ekologicznej.

Wszelkie działania na terenie Parku Krajobrazowego „Dolina Bystrzycy” muszą być zgodne z przepisami określonymi w Rozporządzeniu Wojewody Wrocławskiego w sprawie Utworzenia Parku Krajobrazowego z dnia 27 października 1998.

Tereny bezpośrednio znajdujące się w dolinach rzek narażone są na niebezpieczeństwo powodzi, określone na rysunku Studium na podstawie zalewów ustalonych przez RZGW przy uwzględnieniu zalewu z 1997 r.

Sobótka

W polityce przestrzennej gminy Sobótka [2010] przyjęto zasadę, iż działania w zakresie ochrony i kształtowania środowiska powinny zmierzać do poprawy czystości powietrza atmosferycznego, wód oraz powierzchni ziemi.

Na podstawie dokumentu studium, specjalnej ochronie podlegają tereny podmokłe, obszary źródliskowe, naturalne źródła, cieki i zbiorniki wodne, aby zapewnić naturalną zdolność retencyjną terenu. W podobnym celu przewiduje się zalesienie i dolesienie obszarów źródliskowych oraz gleb o niskich klasach bonitacyjnych, wprowadzenie fitomelioracji oraz zadrzewień i zakrzewień śródpolnych.

Za konieczne uznano szybkie uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej i likwidację dzikich wysypisk odpadów.

W polityce przestrzennej gminy Sobótka wskazano tereny chronione i wskazane do ochrony ze względu na walory przyrodnicze i krajobrazowe, wśród których znalazły się części dwóch parków krajobrazowych:

- Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego, obejmującego obszar Masywu Ślęzy,
- Parku Krajobrazowego „Dolina Bystrzycy”, obejmującego fragment część obrębów wsi Okulice.

Północny skraj obszaru gminy znajduje się w granicach projektowanego Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Natura 2000 „Przeplątka nad Bystrzycą”.

Jak wynika z zapisów przyjętej polityki przestrzennej dla gminy Sobótka, w celu zachowania cennych fragmentów rodzimej przyrody należy obejmować prawną ochroną obszary parków krajobrazowych. Ochrona tych obszarów polega m.in. na:

- dopuszczeniu zabudowy wyłącznie w granicach terenów wskazanych w studium, jako obszary urbanizacji,
- dyscyplinie w podejmowaniu uchwał w sprawie przystąpienia do sporządzania planów miejscowych tj. przeznaczania w pierwszej kolejności pod zabudowę terenów położonych w pobliżu obszarów zabudowanych i jej sukcesywnej kontynuacji.

W obszarach funkcjonalnych z grupy obszarów urbanizacji, które zawierają podstawowe cieki wodne lub do nich przylegają należy zachować zasadę wykluczenia ustalania w miejscowych planie zagospodarowania przestrzennego przeznaczenia terenów na zainwestowanie wzdłuż tych cieków w pasie o szerokości co najmniej 10 m od ich brzegów.

PROJEKTOWANY SPOSÓB ZAINWESTOWANIA GMIN

Badania nad przestrzennym rozmieszczeniem projektowanych stref funkcjonalnych w gminach, ujawniły planowanie znacznego rozwoju terenów zurbanizowanych (tab. 2). Projektowane nowe obszary funkcjonalne przeznaczone pod zainwestowanie kilkakrotnie przewyższają tereny obecnie zainwestowane.

Tabela 2. Wartość wskaźników przyjętych dla oceny prowadzonej polityki przestrzennej w badanych gminach
Table 2. The value of approved indicators for the spatial policy realised in the studied communes

Lp. No	Nazwa wskaźnika <i>Indicator name</i>	Jednostka <i>unit</i>	Gmina, <i>Commune</i>		
			Sobótka	Mietków	Kąty Wrocł.
1.	Stopień pokrycia powierzchni gmin planami zagospodarowania przestrzennego, <i>Degree of commune areas covered by spatial development plans</i>	%	76,90	99,85	100
2.	Powierzchnia projektowanych terenów zabudowy mieszkaniowej w polityce przestrzennej w przeliczeniu na jednego mieszkańca, <i>Area of terrain planned for housing construction in the spatial policy per 1 resident</i>	m ²	1284,65	570,40	1597,70
3.	Udział terenów projektowanych do zmiany przeznaczenia na cele mieszkaniowo – usługowe przyjęty w polityce przestrzennej w ogólnej powierzchni wsi, <i>Share of areas planned for change in purpose into residential-service purpose accepted in the spatial policy of the village, in total area</i>	%	11,98	2,64	18,55
4.	Udział terenów projektowanych do zmiany przeznaczenia ogółem na cele zabudowy (poza usługami turystyki) przyjęty w polityce przestrzennej w ogólnej powierzchni wsi, <i>Share of areas planned for change in purpose for general construction (excluding tourism), accepted in the spatial policy of the village, in total area</i>	%	16,71	3,60	30,55
5.	Stosunek powierzchni projektowanych terenów budowlanych do powierzchni terenów zabudowanych, <i>Planned area for construction vs. currently built-up area</i>	1:1	4,83:1	2,34:1	9,43:1
6.	Najmniejsza odległość zabudowy od lasu, <i>The smallest distance of built-up area from the forest</i>	m	10	10	10
7.	Najmniejsza odległość zabudowy od cieków wodnych, <i>The smallest distance of built-up area from the river with its biological cover</i>	m	10	10	10

Źródło: opracowanie własne; Source: own elaboration

W gminie Sobótka i Kąty Wrocławskie planuje się docelowo przekształcić na cele zabudowy mieszkaniowo – usługowej ponad 11 % powierzchni gminy. Łącznie z terenami aktywności gospodarczej (produkcja, bazy, składy) w gminie

Kąty Wrocławskie wartość ta dochodzi nawet do 30,00 % ogółu powierzchni gminy, przy 16,70 % w gminie Sobótka. Stosunek powierzchni nowych terenów budowlanych do terenów zainwestowanych wynosi nawet 9,43 w gminie Kąty Wrocławskie. Dane te są bardzo niepokojące. Nowe inwestycje zwiększają presję na środowisko gruntowo – wodne, napływ ludności zwiększy dodatkowo penetrację terenów chronionych, do których należy rzeka Bystrzyca. W ogólnym zestawieniu wybranych wskaźników, przyjęta polityka przestrzenna korzystnie wypada jedynie dla gmina Mietków, która spośród badanych gmin, wydaje się najrozsądniej gospodarować terenami.

Najmniejsza odległość zabudowy od lasu i od cieków wodnych dopuszczona we wszystkich gminach wynosi 10 m.

OCENA PRZYJĘTEJ POLITYKI PRZESTRZENNEJ

W gminach z różną dokładnością rozpoznano zasoby wodne. Uwarunkowania rozwoju przestrzennego gminy Sobótka praktycznie nie zawierają informacji o rzece Bystrzycy, a o pozostałych ciekach wodnych jedynie szczątkowe dane.

W gminie Sobótka, studium nie zawiera rozwiązań dotyczących ochrony i utrzymania Parku Krajobrazowego „Dolina Bystrzycy”. Wprowadzono natomiast ogólne wytyczne ustaleń w zakresie ochrony przyrody w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Zgodnie z zapisami studium, ustalane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego przeznaczenia terenów pod zainwestowanie, w granicach parków krajobrazowych, w tym dla obszaru funkcjonalnego usługowego – krajobrazowego – Uk w Okulicach, winny być uwarunkowane przeprowadzeniem postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko w zakresie wpływu na obszary Natura 2000. Wynika to także z innych przepisów prawnych, stąd zamieszczenie takiego rozstrzygnięcia w studium nie do końca znajduje uzasadnienie.

Na obszarze gminy Mietków, w studium... założono właściwe zagospodarowanie przestrzenne terenów podlegających ochronie na podstawie przepisów szczególnych, zidentyfikowanych w uwarunkowaniach rozwoju gminy oraz założono podjęcie zabiegów ochronnych w kompleksach leśnych w dolinach. Tam też prowadzona jest najmniej zaborcza polityka przestrzenna.

W gminie Kąty Wrocławskie określono działania na rzecz ochrony środowiska i jego zasobów. Wśród działań znalazły się te związane z ochroną ciągów ekologicznych.

Zapisy zawarte w studium, odnoszące się do ochrony przyrody i prowadzenia tej ochrony w sposób zrównoważony, umożliwiającą zrównoważone użytkowanie zasobów przyrody..., mają charakter postulatów bez wskazania konkretnych działań zmierzających do ich realizacji.

WNIOSKI

Porównanie zapisów dokumentów studium w gminach powiatu wrocławskiego, przez które przepływa rzeka Bystrzyca, pozwala stwierdzić, że wszystkie gminy podejmują problematykę rozpoznania zasobów wód powierzchniowych, jednak z różną dokładnością. W gminie Sobótka, dla sporządzenia nowego studium w 2010 r., przyjęto rozpoznanie stanu istniejącego zagospodarowania gminy sporządzone na potrzeby studium z 2000 r. W uwarunkowaniach brakuje m.in. powstałych w terminie późniejszym nowych form ochrony przyrody (obszar Natura 2000) oraz charakterystyki rzeki Bystrzycy.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego zawierają zazwyczaj pewne ogólnie uznane zasady ochrony środowiska i jego zasobów, a wytyczne do planów miejscowych zawiera jedynie studium przyjęte dla gminy Sobótka. Brak szczegółowych wytycznych odnoszących się do ochrony zasobów wodnych w terenach Parku Krajobrazowego.

W ślad za rozpoznaniem zasobów przyrodniczych gmin, w tym przede wszystkim zasobów wodnych, nie zamieszczono ustaleń ograniczających rozwój przestrzenny zabudowy, także w sąsiedztwie rzek (minimalna odległość zabudowy od rzeki ustalona w studiach wynosi 10 m). Badania nad planowanym rozwojem przestrzennym gmin ujawniły przeznaczanie w studium rozległych przestrzeni na cele zabudowy mieszkaniowej i usługowej. Rekordy bije tu gmina Kąty Wrocławskie, która przeznaczyła na cele zabudowy mieszkaniowej i usługowej ponad 9 razy więcej terenu w stosunku do obecnej powierzchni terenów osiedlowych. Dla ograniczenia tak nieprzemyślanych decyzji władz lokalnych, powinno się wprowadzić ograniczenia wynikające np. z dopuszczalnej powierzchni nowych terenów mieszkaniowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

BIBLIOGRAFIA

- Davison F., 1995. *Urban Managemet Studies*. Unpublished materials to the management cities. ICURP, Politechnika Szczecińska.
- Heldak M., 2009. Planning Documents and Sustainable Development of a Commune. *Polish Journal of Environmental Studies*. Vol. 18, No. 3A, 2009, s. 100-107. Olsztyn.
- Kistowski M., 2003. *Regionalny model zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska w Polsce w świetle strategii rozwoju województwa*. Uniwersytet Gdański. Bogucki Wydawnictwo. Gdansk – Poznan.
- Kozłowski S., 2005. *Przyszłość ekorozwoju*. Wydawnictwo KUL. 197, 586.
- Kwaśniak P., 2011. *Plan miejscowy w systemie zagospodarowania przestrzennego*. Wydanie LexisNexis, Warszawa.
- Pęski W., 1999. *Zarządzanie zrównoważonym rozwojem miasta*. Arkady. 20, 294.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mietków*, Uchwała Nr XXXI/193/2010 Rady Gminy Mietków z dnia 20 września 2010 r.

Maria Heldak, Beata Raszka

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kąty Wrocławskie, Uchwała nr LVI/403/06 Rady Miejskiej w Kątach Wrocławskich z dnia 12 października 2006 r.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sobótka, Uchwała nr XLIII/334/10 Rady Miejskiej w Sobótce z dnia 23 kwietnia 2010 roku.

Badania zrealizowano w ramach projektu badawczego pt.: Świadczenia ekosystemów w kształtowaniu środowiska gmin powiatu wrocławskiego w kontekście gmin w parkach krajobrazowych. Modelowanie zmian – założenia teoretyczne i praktyczne, nr rejestracyjny grantu N N305 103840, finansowanego ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Dr inż. Maria Heldak, dr hab. Beata Raszka, profesor UP
Katedra Gospodarki Przestrzennej
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu
a.heldak@wp.pl , beata.raszka@up.wroc.pl